

Teksts — Laura Dumbere
Foto — Reinis Hofmanis

Branda jautājumi

Dažas dienas pēc ilgi gaidītās *Branda* pirmizrādes Dailes teātra aktrise **Ieva Segliņa** turpina sev un mums uzdot lielos dzīves jautājumus

CERU, KA JAUTĀJUMS, kāpēc Brands jaunajā iestudējumā ir sieviete, ir jau atbildēts. Izrādes režisors Viesturs Kairišs uzskatīja, ka mūsdienu sabiedrībā radikāli noskaņota līdera balss pieder sievietei, un redzēja aktrisi Ievu Segliņu, kura spētu šo ārkārtīgi smago un nozīmīgo lomu nospēlēt. Patiesībā dzimumam nav nozīmes. Brands ir cilvēks, kurš uzdod sabiedrībai eksistenciālus un neērtus jautājumus. Viņš ir ideālists, kurš vēlas būvēt jaunu, labāku pasauli un sabiedrību, bet cieš neveiksmi un pats iet bojā, jo aizmirsis par svarīgāko cilvēka un Dieva sadarbības aspektu – žēlsirdību.

Teātra kritiķi atzīst, ka Branda loma būs īpašs sasniegums un liktenīgs pagrieziena punkts Ievas Segliņas aktrises ceļā.

Savā prātā Ieva pie lomas strādājusi gadu – jau ilgi pirms tam, kad sākās aktīvais mēģinājumu darbs. Grūtākais bijis nekrīst panikā no apziņas, cik šī izrāde būs nozīmīga Dailes teātrim, jo iepriekšējais 1975. gada iestudējums (režisors Arnolds Liniņš) iekļauts Latvijas Kultūras kanonā. Turklāt viņai jākāpī uz skatuves kopā ar leģendārā iestudējuma galveno lomu atveidotājiem Juri Strengu un Olgu Dreģi.

«Gribētu būt tik drosmīga, lai izietu runāt ar rīdziniekiem, kuri šauj salūtu pēc Maskavas laika»

Kad Ievu Segliņu uzrunāju intervijai dažas dienas pirms ģenerālmēģinājuma, viņa runā ar piepūli un kā no citas galaktikas – pārgurusi un vienlaikus spēkpilna, it kā ārpus pasaules esoša. «Darbs pie *Branda* manā galvā turpinās. Naktīs ceļos pierakstīt idejas, kas man būtu jāizdara citādi nākamajā izrādē. Domāju, ka līdz šī iestudējuma mūža galam meklēšu un atklāšu jaunas šķautnes, jo tieši tāds ir *Brands*,» viņa saka.

Māte Terēze, Jūlijas jaunkundze, Rainis – Ievas Segliņas pēdējo gadu lomu dažā-

dība un gradācija ir kā radošas šūpoles, kurās pat rūdītākie profesijas meistari varētu zaudēt līdzsvaru. Bet ārēji trauzlā un emocionālā Ieva ar tumšbrūno, degošo acu skatienu izrādījusies viens no spēcīgākajiem šodienas Dailes teātra iekšdedzes dzinējiem. Par Raiņa lomu iestudējumā *Smilģis* viņa saņēmusi *Spēlmaņu nakts* balvu. Uzņēmusies Branda lomu, laužot un pārvarot sevi neskaitāmas reizes: «Strādāt ar šādu materiālu ir neizsakāma laime. Līdz mūža galam būšu pateicīga Viesturam Kairišam par šo iespēju. Zinu – tie ir skaļi vārdi, bet es tos arī skaļi pasaku, jo to jūtu. Brands man lika sevi daudz kam pārkāpt pāri. Bet tikai tā cilvēks var augšup tiekties.»

Klausījos jūsu radiointerviju, kurā stāstījāt, ka Branda loma likusi sev uzdot trīs lielus jautājumus. Jūs tos nosaucāt, bet neatbildējāt. Man tiešām gribētos zināt, vai varat pati uz Branda jautājumiem atbildēt. Pirmais skanēja – kādā pasaulē es dzīvoju? Manuprāt, tas nav ar faktiem atbildams jautājums. Šobrīd mani ir daudz bailu no pasaules, kurā dzīvojam. Daudz kas cilvēcīgā veidā nav izskaidrojams un attaisnojams. Daudz ko nesaprotu, bet gribu izprast. Bet viens vārds, kas raksturo manas sajūtas, ir «bailes».

Jūsu otrais sev uzdodamais jautājums bija – vai esmu pietiekami drosmīgs cilvēks?

Godīgi atbildēju, ka ne. Saistībā ar Brandu daudz ciešāk un skaudrāk vēros sevi un cilvēkos. Man ir brīnišķīgs, iedvesmojošs stāsts no Jaungada svinību nakts. Mana vīra paziņa vienpadsmitos vakarā, kad Rīgas mikrorajonā tika šauti salūti, apgērbās un devās ārā uzrunāt cilvēkus. Bez agresijas un uzbrūkoša toņa viņš jautāja salūtu šāvējiem – kāpēc vienpadsmitos? Kāpēc jūs to darāt? Reakcija bija pārsteidzoša, jo cilvēki sāka minstināties un meklēja sev attaisnojumus. Teica, ka bērni jāliek agrāk gulēt... Šis notikums mani spēcīgi uzrunāja, jo izrādījās, ka cilvēcīgi uzdots jautājums trāpa mērķī. Es gribētu redzēt šo cilvēku acis, kuri meklēja sev attaisnojumus. Un gribētu būt tik drosmīga, lai izietu runāt ar rīdziniekiem, kuri šauj salūtu pēc Maskavas laika.

Trešais jautājums, ko jūsos atmodinājis Brands, – vai esmu brīvs cilvēks? Man šķiet, tas ir kosmoloģiski neatbildams jautājums.

Neatbildams gan, bet vismaz cenšos par to domāt. Manuprāt, šodien ir tik daudz informācijas avotu un viedokļu līderu, ka vairs nav iespējams būt sev pašam. Nemitīgi sev jautāju – vai tiešām tā domāju? Vai neesmu iespaidojusies no citu viedokļiem? Man šķiet, patiesi brīvs ir tikai bērns – viņš grib redzēt, sajust, iepazīt, atklāt! Viņš ir tīrs un patiess, bezbailīgs un kaislīgs. Palikt tādām pieaugot ir neiespējams uzdevums. Bet es gribētu caur sāpēm un nežēlību pret sevi tomēr mēģināt tikt atpakaļ pie sevis.

Bērnam nekad nepiemīt apzināts un racionāls ļaunums. Tas, ko redzu šodienas pasaulē un Ukrainā, ir racionāli izplānots, apzināts ļaunums un ideju ļaunums.

Rītdien jums jāspēlē Māte Terēze melni smieklīgajā iestudējumā *Pusnakts šovs ar Jūdu Iskariotu*. Izrādē viņa ir visai komisks tēls, taču reālās peronas darbus un leģendu var izteikt vienā vārdā – žēlsirdība. Tomēr arī viņa nespēja mainīt pasauli un cilvēka būtību. Tapat kā cilvēku būtību nespēja mainīt Brands.

Neviens garīgais līderis to nevar izdarīt! To var tikai paši cilvēki. Tā ir mana Branda tēma – viņš nepiedāvā instrukciju, kā kļūt labākiem vai dzīvot labāk. Viņš uzdod neērtus, provokatīvus jautājumus katram cilvēkam – ar cerību pamodināt vēlmi un spēju kļūt labākiem. Katram jāsāk ar sevi. Par to jau Brands kļied!

Ko jūs gribētu mainīt sevi?

Bailes – tās mani brīžam paralizē un neļauj paveikt to, ko es gribētu. Brands runā par «bezbailīgu gatavību nāvē iet». Runa nav par muļķīgu adrenalīna ķeršanu vai spēlēšanos ar savu dzīvību pārgalvīgā veidā. Tā ir bezbailība, kas dara brīvu, sapratne par pasauli. To es gribētu sevi.

Izrādē Brands

Teātra kritiķe Zane Radzobe savā recenzijā uzsvēra, ka Brandu ir grūti atdalīt no kristīgās reliģijas. Tieši tāpēc šo lugu nav viegli piedāvāt mūsdienu Rietumu sekulārajam sabiedrībai, kura atbildes uz dzīves lielajiem jautājumiem vairs nemeklē caur Dievu un baznīcu. Vai jūs tam piekristāt?

Brandu nevar un nevajag atdalīt no Dieva. Bet pats Ibsens teicis, ka teoloģijas zināšanas nav svarīgas, lai saprastu šo darbu. Tā ir lielo ideju sadursme. Lai arī daudzi no mums nav reliģiozi cilvēki, tomēr nav vienaldzīgi pret lielajiem jautājumiem un tos sevi cilā. Pati neesmu aktīva kristiete, bet viens ir skaidrs – man Dievs ir. Man viņš ir mīlestība un žēlsirdība. Iespējams, katram kritiķim vai skatītājam zālē Dievs ir kas cits.

Runājot par žēlsirdību, nesen sapratu, ka manī vairs nav atlicis ne drusciņas līdzjūtības pret Krievijas pilsoņiem, viņu problēmām un viņu mobilizētajiem vīriešiem, kuri mirst karā Ukrainā. Tātad mans iekšējais žēlsirdības avots ir sadragāts.

To ir briesmīgi apzināties arī man. Arī to, cik daudz miljoni vai pat miljardi visā pasaulē vēl vienam cilvēkam – Putinam – nāvi. Arī es tajā skaitā! Es vēlu kādam nāvi? Tas ir šausmīgi. Karš deformē cilvēcību un cilvēka jēgu. Ļaunums ir tik viltīgs, ka ielien jebkur, kur parādās kaut mazākā spraudziņa. Mums visiem ir skaidrs, ka tādu ļaunumu, kāds šobrīd notiek Ukrainā, nevar uzvarēt ar labestību. Arī tas ir šausmīgi. Tomēr uk-

raiņi iedvesmo pasauli ar savu drosmi un cilvēcību. Ir skaidrs, ka ukraiņi un cilvēciņa jau ir uzvarējuši, bet joprojām turpinās kara tehniskā fāze, kurā ļaunuma spēku var uzveikt tikai ar spēku. Domāju, mēs vēl gadiem ilgi analizēsim, kā šis karš ir mainījis pasauli un mūs pašus.

Brands aicina cilvēkus garīgās izaugsmes vārdā atteikties no materiālajām vērtībām, ērtībām. Arī mēs šobrīd tiekam testēti ar nopietnām ekonomiskām grūtībām, tās ir kara blaknes. Kā jums šķiet, vai šo pārbaudījumu izturēsim?

Šo jautājumu vajadzētu uzdot Olafam Šolcam un Emanuēlam Makronam! Laikam Vācija mani pārsteidz visvairāk – ka valstij ar šādu vēsturisko mantojumu un tik smagu morālo pieredzi ētiskās vērtības tomēr nestāv pāri vēderam.

Un Latvijas sabiedrība? Ir cilvēki, kuri sūdzas, ka «Ukrainas dēļ» dzīve kļuvusi grūtāka.

Runa nav par sabiedrības nabadzīgo slāni, kas krit pilnīgā izmisumā par elektrības un apkures rēķiniem, – patiesībā mums šobrīd būtu jāiekustina valsts līmeņa atbalsta sistēma šiem cilvēkiem.

Bet mans novērojums ir tāds, ka vasarā, kad degvielas cenas nokritās par dažiem centiem, rindās pie uzpildes stacijām stundām stāvēja ne tikai lētās, vecās mašīnas. Tur bija daudz dārgu mašīnu, tātad turīgi cilvēki. Tāpat sociālajos tīklos bija daudz labi dzīvojošu vaimanātāju un naida kurinātāju pret Latvijas valdību – ak, cik mums

slikti iet! Man gribējās šiem cilvēkiem pajautāt, vai tiešām viņiem ir dibināts iemesls būt tik neapmierinātiem ar dzīvi. Vai tiešām pēc tam, kad esi brangi iepircies «melnās piektdienas» izpārdošanā, tev ir pamats sūkstīties?

Aktrises izglītību ieguvāt Maskavas Akadēmiskā dailes teātra studijā, nevis Latvijas Kultūras akadēmijā. Kādi bija jaunus meitenes apsvērumi, izvēloties studēt Maskavā?

Tas bija likteņa pirksts un nejaušību virknes rezultāts. Džilindžers mani ieraudzīja un piedāvāja Lolitas lomu Dailes teātra izrādē. Uzaicināja uz *Lolitas* mēģinājumu režisoru Romanu Kozaku, kurš mani aicināja braukt uz Maskavu mācīties viņa kursā. Mani drīzāk nostādīja fakta priekšā. Toreiz man bija tikai 16 gadu, par Maskavas Dailes teātri neko nezināju. Mamma gūglēja, lai saprastu, kas tā par vietu... Kozaks teica – tagad vai nekad! Jo pēc četriem gadiem, kad uzņemtu nākamo kursu, man jau būtu divdesmit, daudz zaudēta laika. Kad pēc trim gadiem Romans aizgāja viņā saulē, sapratu, ka šī tiešām bijusi mana vienīgā iespēja ar viņu strādāt un mācīties. Viņam bija milzīga nozīme manā dzīvē.

Maskavā sadraudzējāties ar kursabiedriem, satuvinājāties ar krievu kolēģiem. Sākoties karam Ukrainā, turpinājāt ar viņiem sazināties.

Patiesībā ļoti aktīvi sarunājos ar vienu cilvēku. Jo pārējie manā draugu lokā bija pilnīgi sakarīgi un gaiši domājoši, ar viņiem nebija, par ko diskutēt. Daudzi gāja protestos un saņēma par to sodu, daudzi no Krievijas aizbraukuši. Tas viens cilvēks, ar kuru nepārtraukti turpināju karstās diskusijas, bija vecāka gadagājuma. Viņš spoguļoja lielu daļu Krievijas sabiedrības – zvērēja, ka viņam mājās nav televizora, bet nez kāpēc runāja lozungos kā no Krievijas televīzijas propagandas kanāliem. Kā tā? Tātad tas ir iesēts bez televizora palīdzības? Nav iespējams, ka tās tiešām ir normāla cilvēka domas. Tur mani argumenti nedarbojās, uz mani jautājumiem nebija atbilžu – tikai fanātiskas frāzes. Metu mieru šai cīņai četras reizes, bet visu laiku likās, ka turpināt sarunu ir mans cilvēka pienākums. Tagad vairs neesmu ar viņu runājusi. Varbūt jāatsāk.

Biju pārsteigta, ka esat piedalījusies daudzos ārvalstu seriālos – Nīderlandes, ASV un arī Krievijas kinoprojektos. *Saplēstā krūze* un *Nates* loma noteikti nav jūsu seriālu karjeras sākums un gals.

Sadarbojos ar studiju *Forma Pro Films*, kuri ved uz Latviju dažādus ārzemju projektus un dod iespēju strādāt arī latviešu aktieriem. Tā ir kolosāla pieredze – filmēties kopā ar Mikiju Rurku vai Džonatānu Risu Meijersu! Nesen piedalījies projektā, kas stāsta par Krievijas žurnālisti Annu Poļit-

kovsku. Mana loma šajā filmā ir Krievijas propagandas kanāla raidījuma vadītāja, kura iztaujā Annu Poļitkovsku. Aktieriski tas nebija liels izaicinājums, bet no morāles viedokļa ļoti interesanti – spēlēt to, ko ienīsti, šo propagandas mašīnas darboni.

Iepazīnos ar satriecošu galvenās lomas atveidotāju Meksīnu Piku (*Maxine Peake*), kura bija uz *Branda* pirmizrādi. Viņa pirms pāris gadiem spēlējusi Hamleta lomu Londonā un labi saprata, kam eju cauri.

Vai to saprata arī Juris Strenga, kurš leģendārajā 1975. gada iestudējumā spēlēja Branda lomu? Ko jums nozīmē viņa klātbūtne uz skatuves?

Kad uzzināju, ka man būs jāspēlē Brands, labi apzinājos, ko šis iestudējums nozīmē Dailes teātrim un Latvijas kultūras telpai kopumā. Man bija ļoti jācinās ar sevi, lai pieņemtu šo izaicinājumu – visu vai neko! Bet saistībā ar Juri Strengu es jutu dziļi

«Cik daudz miljoni vai pat miljardi visā pasaulē vēl vienam cilvēkam – Putinam – nāvi. Arī es tajā skaitā! Es vēlu kādam nāvi? Tas ir šausmīgi»

personisku atbildību pret viņu. Tik ļoti negribēju, lai viņš būtu vilies, ka piedalās šajā izrādē. Jo viņš tiešām ir laika tilts starp šiem diviem iestudējumiem. Man vissvarīgākais brīdis bija pirmizrādes vakarā, kad Juris mani apskāva un pateica ļoti skaistus un vajadzīgus vārdus. Tas bija viens no atskaites punktiem, uz kuriem es gāju ar šo lomu.

Dailes teātra iestudējumos esat uz vienas skatuves ar dažādām aktieru paaudzēm – gan vecmeistariem, kas piedzīvojuši Otro pasaules karu un Smilģa ģēniju, gan jaunajiem, kas teātri ienākuši tikai pirms gada. Kurai paaudzei jūtaties tuvāka? Olga Dreģe, kura 1975. gadā spēlēja Agneses lomu, man Branda pirmizrādē uzdāvināja kartīti, kur bija rakstīts: «Tā mēs pārtināmies kamolos, viens otru stiprinot...» Es jū-

tos vienlīdz tuva gan vecmeistarai, gan jaunajai paaudzei. Nevaru likt visus vecmeistarus vienā maisā un jaunos aktierus otrā. Jo radošais process, kam aktieris iet cauri, ir tik līdzīgs. Es mācos no vecmeistariem. Tikmēr jaunie kaut ko, iespējams, jau mācās no manis. Jaunajos aktieros redzu sevi pirms desmit gadiem. Aktierim jābūt kā bērnam, kas visu mūžu grib atklāt ko jaunu. Redzu, ka Olga Dreģe to grib – saprast jaunos, saprast šo laiku! Viņa nevienā brīdī nav iestrēgusi pagātnē. Tas ir skaistākais, ka mēs visi strādājam kopā – man teātris vispār nozīmē partnerus un kolēģus, caur kuriem kaut ko spēju paveikt. Man svarīgākā ir pieredze sajūta nevis paaudzei, bet Dailes teātrim.

Šajā ziņā jums piemīt ārkārtīgs patriotisms attiecībā pret savu teātri.

Es tiešām mīlu Dailes teātri! Tā man ir tik nozīmīga dzīves daļa, šeit es priecājos, bēdājos un izzinu pasauli. Man ir liela sirds pret Dailes teātri, bet tam droši vien nav racionāla skaidrojuma. Kad teātrim iet grūtāk, man sāp. Īpaši tolaik, kad visi aprunāja Dailes teātri, cik tur viss slikti – mani tas dziļi aizskāra. Bet šobrīd esmu lepna par mūsu teātri, jo tas kļuvis tik aktuāls, par šo dienu runājošs un procesus mainošs. Ja notiks kas sliktā un mēs kritīsim bezdibeni, gāzišos kopā ar pārējiem...

Jūsu vīrs Arturs Krūzkops ir Nacionālā teātra aktieris. Cik daudz mājās runājat par teātri? Zinu kādu aktieru pāri, kas bija izgudrojuši sodu sistēmu ar trauku mazgāšanu un pat pietupieniem, ja kāds mājās ierunāsies par darbu.

Mēs visu laiku runājam par teātri! Abi esam aizrautīgi savas profesijas cienītāji, mums abiem teātris nozīmē daudz. Viens caur otru daudz ko atklājam un saprotam. Man ir svarīgi, lai vīrs nāk uz manām izrādēm un ģenerālmēģinājumiem, jo viņš var pateikt to, ko cits neuzdrīkstētos teikt – pat režisors ne. Man ir vairāki šādi uzticami cilvēki: ģenerālmēģinājumu grupa, kuri mani labi pazīst un spēj norādīt uz to, kas jāpamana un jāmaina.

Esmu bijusi aktieru saietos, kur visi apsolās – par teātri gan nerunāsim. Es to nesaprotu! Kāpēc lai mēs nerunātu par teātri? Tas taču ir tik interesanti!

Jums maijā apritēs 33 gadi – saucamais Jēzus vecums. Jēzus, Marija, tiešām!

Domāju, vai jums šķiet zīmīgi tas, ka Branda lomu spēlējāt tieši šajā vecumā?

Nē. Zīmīgi ir tas, ka man vispār jāspēlē Brands. Zīmīgs ir šis vēsturiskais laiks pasaulē. Un mans vecums ir zīmīgs tikai ar to, ka es jau diezgan daudz zinu, tomēr ir patīkami apzināties, ka tik daudz nezināmā vēl priekšā. Šis ir interesants, spēkpilns un sulīgs vecums. ●